

1. Безвихідне становище

Денис Черненко «тонув».

Він ішов на дно швидко і стрімко, мов рибальський гумовий човен, пробитий гострим шматком прибережного корча. Потопав, наче найбільший у світі корабель «Титаник» серед нічного океану під час свого першого і єдиного рейсу. Гинув на очах у двадцяти хлопців та сімнадцяти дівчат.

Ніби навмисне, з початком нинішнього березня жоден із однокласників не захворів, як це завжди траплялося. Сьомий «А» зібрався в повному складі, й тепер тридцять сім пар очей дивляться на того, кому не пощастило. І в жодних очах не прочитаєти співчуття потопаючому.

— Ну, Черненко, ми всі тебе слухаємо, — підбадьорив носатий історик. У голосі вчителя Денис так само нічого втішного не почув. — Розкажи нам щось цікаве.

— Не знаю я нічого цікавого, — буркнув хлопець, стоячи біля дошки обличчям до класу і переминаючись із ноги на ногу.

— А мені здавалося, що історія — цікавий предмет, — історик зробив вигляд, що здивувався.

Хтось із однокласників про всяк випадок реготнув.

Прикро ось що: проти історії Денис справді нічого особливого не мав. Часом йому було навіть цікаво слухати розповіді вчителя про різні там бої та переможні походи князів та королів. Правда, коли той говорив про сварки князів між собою, Черненко байдуже дивився у вікно або обережно починав гортати якийсь новий журнальчик. Про футбол і машини хлопцеві в такі моменти було читати цікавіше, ніж про якусь там феодальну роздрібненість.

Ні, історія — нормальний предмет. Та й історик у них не такий вже занудний. Є гірші предмети. Візьміть хоч алгебру. Або

літературу — там постійно змушують вчити щось напам'ять. Може, Денис і вчив би. Тільки всі ці віршики чи шматки класичної прози йому видавалися зовсім нецікавими.

Історія — то інша справа. Всі ці давні воїни, багатирі-ратники, чимось подобалися Денисові Черненку. Він уявляв, скільки треба сили, аби підняти ковані мечі та довжелезні списи. Алгебра з її квадратними коренями князівським дружинникам точно не потрібна. Але ж історик зараз не про битви його запитує. І не просить пояснити, чому багатирі мусили займатися спортом...

— Предмет нормальний, — погодився Денис із учителем, аби лиш не мовчати ганебно.

— О, це вже прогрес! — історик пройшовся у Черненка за спиною, заклавши руки за спину, і зайвий раз нагадав чаплю. Його в школі так і дражнили: Чапля. — Значить, я недарма вам намагаюся щось розповідати. Але, — його худий палець націлівся на стелю, — я все це не вигадую. Підручники теж складають мудрі люди. Тільки і вони нічого не вигадують. Історія, Черненко, залишається в документальних літописах та героїчних епосах. Особливо це стосується історії Київської Русі кінця десятого—початку одинадцятого століття. Тому, — вчитель повернувся на своє місце, вмовився за столом, підсунув до себе класний журнал, — мені хочеться почути від тебе, Черненко, ім'я хоча б одного героя того часу.

— Людина-павук! — вигукнув із задньої партії Ігор Нещерет. Тепер клас вибухнув реготом дружно.

Історик зробив вигляд, що не звернув уваги на цей вигук.

— Мені здається, Черненко, ти трошки подумаєш і скажеш всім нам, хто був героєм народного епосу, який оспівував боротьбу русичів з ордами кочівників. А хто такі кочівники, нам скаже Нещерет.

2. Ілля Муромець і Конан-варвар

Під хихотіння класу дотепник підвівся і затинаючись промимрив:

— Ну, кочівники... Вони той... кочували... Вели переважно кочовий спосіб життя, — старанно наморщивши лоба, продов-

жив: — Кочівниками були монголо-татари. У них було велике військо, і це військо постійно нападало на Київську Русь, грабуючи її і беручи в полон жінок та дітей...

Поки Нещерет говорив, а історик із невідомою цікавістю його слухав, Денис почав стрибати жадібним поглядом по обличчях тих, хто сидів на перших партах. Йому потрібна була підказка. Соломинка, за яку готовий схопитися будь-який потопаючий.

Цю соломинку міг кинути лише Білан.

Максим Білан сидів якраз за першою партою у першому від дверей ряду. Цей зубрило робив вигляд, що нічого не відбувається. Правильно, викликали ж не його, чого б йому ото паритися. Він точно знає все про ті дурнуваті епоси.

Ніби відчувши на собі пекучий погляд Дениса й немов прийнявши сигнали, котрі той посилав, Максим подивився на нього і навіть кивнув: чого, мовляв, треба? Черненко напружив м'язи обличчя, вирячив очі і кілька разів гойднув головою, ніби кажучи йому: йди, мовляв, сюди. Насправді такий знак явно натякав: «Підказуй, дурню!»

Нещеретові, як це часто бувало, починала лестити загальна увага. Він узагалі хотів бути артистом та постійно виступав із якимось номером на концертах шкільної самодіяльності. Точно має талант, паскудник: про що б не починав говорити, яку б лободу не молот — заслухаєшся.

Це давало Денисові Черненку додатковий вииграш у часі. Він знову кивнув Максиму Білану, що означало нетерпляче: «Ну! Давай!»

Білан знизав плечима і розвів руками. Ага, це в його стилі: сам, мовляв, викручуйся.

Черненко зробив звірське обличчя і показав Білану кулака. Навіть зобразив боксерський удар для більшої переконливості. Та ще й ногою тупнув.

Ось як із такими грамотними треба! Злякався, слабак! Подався вперед, щось шепоче. Глянувши одним оком на Чаплю, Денис зробив півкроку в бік Максима, трохи нахилився, аби краще чути.

Є!

Все в порядку. Не соломинка, а ціла колода. І як же він міг забути про цього героя! Тепер все, тепер він готовий заробляти свою позитивну оцінку.

— Добре, з жорстокістю кочівників усе зрозуміло, — зупинив тим часом учитель Ігоря Нещерета. — Сідай поки. Тепер, Черненко, тобі лишається дуже просте завдання. Назви всім нам хоча б одного героя народного епосу. Воїна, який давав відсіч кочовим племенам, загарбникам давньоруських земель. Можеш назвати?

— Так я вже згадав, — поважно мовив Денис. — Просто з голови вилетіло.

— Отже? — захопив його Чапля.

Гордо глянувши на клас і навіть підморгнувши своєму рятувникові Білану, Черненко промовив:

— Конан-варвар!

Хотів продовжити. Не дали.

Всі слова, які готові були зірватися з язика, потонули в дружньому несамовитому реготі. Не стримався навіть сам історик, затривавши від сміху своїми худючими плечима.

Денис розгублено глянув на Максима. Але той тішився не просто разом з усіма. Він реготав найбільше з усіх.

— Тихо, тихо! — нарешті заспокоїв усіх учитель. — Ну, що ж, Черненко, версія дуже оригінальна. Ми всі думали, ти нам хоча б про Іллю Муромця розкажеш. Але в тому, що ти сказав, є нове свіже слово...

Чапля міг би кепкувати з Дениса ще довго. Тільки від остаточного потопання хлопця врятував дзвінок. Починалася велика перерва.

3. Сутічка на великій перерві

Ніби нічого не сталося, Максим Білан вийшов у коридор з величезним яблуком у руці.

Денис Черненко дивився на того, хто, виявляється, або був, або раптом став його найбільшим та найлютішим ворогом. Хлопці проходили повз невдачу, плескали по плечу, щось говорили про четвертого руського богатиря Конана Денисовича. В інший час та за інших обставин Дениско або відповів би жартом, або поліз битися. Але ніхто з дотепників не винен.

Ось він, винуватець його ганьби. Стоїть, яблучко гризе. Мабуть, матуся в наплічник засунула. Помила, мікробів обтерла, аби в синочка животик не заболів. Так зараз у нього щось друге заболить!

Стиснувши кулаки і не помічаючи нікого довкола себе, Черненко перетнув коридор. Підійшов до вікна, біля якого примостився Білан зі своїм яблуком, рвучко розвернув його до себе.

— Ну?

— Гну, — спокійно відповів Максим. — Яблуко хочеш?

— Я тебе зараз, гада повзучого, по вуха в землю зажену, — ликовісно мовив Денис.

— Де ти тут бачиш землю? — здавалося, Максим зовсім його не боїться. — Підлога бетонна.

— Значить, у бетон, — погодився Денис. — Ти для чого це зробив, придурку?

— Не бачу логіки, — Максим посунувся на півкроку назад. — По-перше, в бетон мене не зможе загнати навіть утричі сильніший за тебе лободзвін. Спочатку на цвяхах потренуйтеся. По-друге, що я зробив? По-третє, чому я придурок?

Денис зітхнув, скреготнув зубами.

— Ти спеціально підказав мені неправильно. Дурнем виставив.

— Хіба той, хто не вміє думати, — розумний? Я ляпнув перше, що в голову прийшло, аби ти відчепився. Як ти ще про Людину-павука не...

Денисові набридло його слухати. Лють у ньому клекотіла, наче вода в здоровенній каструлі, під якою забули вимкнути газ. Головне — він уже зрозумів Максимову правоту. Ще тоді, біля дошки дійшло до нього: сам винен. Але це розуміння тільки розпалювало лють.

Першим ударом Черненко вибив із руки Білана надкушене яблуко. Другим відштовхнув до стіни. Третій спрямував на підборіддя ворога. Але Максим вчасно забрав голову, кулак Дениса врізався в стіну. Болю хлопець не відчув, швидше розгубився: куди він подівся, цей чуперадло...

Битися Максим не вмів і не любив. Не любив тому, що не вмів, а не вмів через те, що не любив. Але опиратися насильству вважав за обов'язок. Тому, виставивши руки вперед, він з усієї сили штовхнув Дениса, та ще й закричав при цьому на весь ко-

ридор. Не чекаючи від слабшого за себе супротивника взагалі жодних дій, Черненко раптом відчув, що падає. І наступної миті таки приземлився на підлогу.

Довкола них негайно скупчився строкатий натовп. На великій перерві давно ніхто не бився. Правильніше буде сказати так: у приміщенні школи взагалі не часто траплялися подібні сутички. Якщо хлопці не бачили іншого способу розв'язати свою суперечку, крім як помірятися силами, вони в супроводі неодмінної групи підтримки йшли після уроків за школу. А сьогодні Денис Черненко порушив це неписане правило.

Та ще й поліз битися зі слабшим за себе.

Причому слабший не втік — дав здачі. Та ще й так, що збив кремезного спортсмена з ніг. Такий бойовик варто подивитися.

Денис прудко скочив на ноги. Глядачі розступилися, ставши щільним колом. Тепер Черненко і Білан опинилися ніби на арені. Один був биком, інший — матадором.

Максимові в цей момент здалося, що вдруге повалити противника не вдасться. Якби не збіглося стільки цікавих глядачів, він просто спробував би втекти. Для чого лізти в бійку, коли суперник, як відомо, сильніший за тебе... Але зараз, на очах у всіх, хлопець просто не міг дозволити собі тікати. Доведеться приймати бій.

Не довелося.

Крізь натовп пробився фізрук Олексій Валерійович у спортивному костюмі. За ним — Ганна Павлівна, їхня класна керівничка.

— Ану, брек! — гримнув учитель фізкультури.

— Поцастило тобі, козел, — процідив крізь зуби Денис, обтрушуючи штани.

4. Покарання

Цікавих з появою вчителів відразу стало набагато менше.

Ті, хто залишився, завбачливо відійшли подалі, аби під чийсь гарячу руку не перепаало й тим, хто просто стояв поруч. Бо зазвичай Олексій Валерійович любив дати комусь прочухана. Тільки не тепер, не в цьому випадку.

Учитель фізкультури, розтягнувши бійців, не знав, що з ними робити далі. Бо з одного боку порушником спокою виявився Дениско Черненко, один із його улюбленців, хлопчина з серйозним спортивним майбутнім. А з іншого — Максим Білан, який бігає крос гірше за всіх, на турніку звивається черв'яком, і взагалі більше приносить довідки про звільнення, ніж ходить на уроки фізкультури.

Цей явно першим бійку не почне. Значить, першим почав спортсмен Черненко. Отже, винний його улюбленець, як не крути. Дениска карати не хочеться, Максима нема за що. І тут на виручку прийшла Ганна Павлівна.

— Що тут сталося, півні? Тільки не кажи, Черненко, що Білан першим почав!

— А я взагалі нічого не кажу, — буркнув Денис.

— Максиме, в чому справа? — тепер керівничка класу дивилася крізь скельця своїх елегантних окулярів на Білана.

— Я, звичайно, міг би поскаржитися на цього, — Максим тичнув на ворога пальцем. — Але тоді вийде, що я — слабак і ябеда, нездатний постояти за себе. Ви не примусите мене поскаржитися на однокласника, — він зітхнув. — Непедагогічно.

Педагоги здивовано презирнулися.

— Отже, ти почав цю гидку бійку? — з надією запитав Олексій Валерійович.

— Я міг би взяти провину на себе, — погодився Максим. — Тільки в тому разі, коли треба було б рятувати товариша. Цей тип мені не товариш. Раз так, то і брехати потреби нема.

— Значить, бійку почав Черненко? — Ганна Павлівна нетерпляче смикнула Максима за рукав.

— Скаржитися не буду, — вперто гнув своє хлопець.

— Може, ти щось скажеш? — скельця блимнули на Дениса.

Той вирішив узагалі промовчати. Він люто ненавидів цього розумецького типа, проте так само не хотів уплутувати в їхні особисті справи вчителів. До того ж, треба буде пояснити, з чого все почалося. І Денис знав, як усе зрозуміють педагоги: мало того, що сам не вивчив як слід уроку, так ще й поліз битися до того, хто вирішив пожартувати і підказав чисту дурницю.

— Та-ак. Бачите, Олексію Валерійовичу, цим двом явно робити нічого, — підсумувала класна керівничка.

— Одному з них — так точно, — погодився з нею фізрук.

— А раз їм нема чого робити, я їм заняття знайду. По-перше...

Тут Ганна Павлівна на мить зам'ялася. Вона хотіла викликати батьків обох забіяк до школи. Але вчасно згадала: мама Черненка навряд чи зможе прийти, в цій родині без старшого сина клопотів вистачає. Ну а батьків Білана вона просто не ризикне турбувати після того, як Максимів тато через свою фірму закупив для школи кілька нових комп'ютерів, а його мама організувала всьому сьомому «А» безкоштовні квитки в театр на «Острів скарбів». Всі ці думки блискавкою пронеслися в її голові, і вона швиденько передумала:

— Залишаєтесь сьогодні після уроків. Хто черговий у класі — відчергує завтра. А ви з такою самою енергією, як оце зараз боксували, гарненько приберете в класі. Зробіте вологе прибирання. Ось так.

Максим Білан знизав плечима. Могло бути гірше.

Денис Черненко примружив очі і закусив губу. Після уроків нікого не буде, і йому точно ніхто не заважатиме розібратися з цим розумником-вискочнем до кінця.

5. Подвійна пастка

Класна керівничка сама прослідкувала, аби злісні порушники дисципліни лишилися після уроків.

Максим отримав віника. Черненко — відро і швабру. Побажавши їм добре попрацювати і подумати над своєю поведінкою, Ганна Павлівна пішла геть із почуттям виконаного обов'язку. Хлопці залишилися самі в класі.

А за десять хвилин — у всій школі.

Денис зловив себе на думці, що частина злості вже наче випарувалася. Йому не хотілося накручувати себе і починати все знову. До того ж, Білан, справжнє Боже теля, почав старанно мести підлогу. Ясно, хотів усе швидше закінчити. Сходивши до туалету за водою, Денис повернувся, став у дверях, деякий час поспостерігав за товаришем по нещастю.

— Тільки пилочку піднімаєш, — нарешті спромігся зауважити він.

Максим розпрявився, критично оглянув результат своїх старань, навіть провів рукою перед собою, розтинаючи долонею куряву.

— Все це у наших легенях, — промовив замислено, а тоді несподівано різко поміняв тему: — А ти даремно на мене наїхав. Жарти жартами, тільки ми з тобою не так уже й помилилися.

— Ти це про що? — не зрозумів Денис.

— Ну, вся ця історія. З Конаном, — Максим відкинув віника і присів на краєчок парти. — Якби в нас був час і нас хотіли слухати, ми б довели свою правоту.

Черненко промовчав. Але всередині вже почала прокидатися образа, замішана на пригашеній люті.

— Я недавно прочитав у інтернеті одну цікаву версію, — Максим не помічав, як почало мінятися Денисове обличчя. — Виявляється, Конан-варвар та інші кіммерійці цілком могли бути нашими предками. Тобто прадавніми українцями.

Денис міцно стиснув зуби.

— Звісно, Київська Русь молодша за легендарну Кіммерію. Але хто знає, можливо, той самий Конан був якимось дуже давнім родичем Іллі Муромця. Тільки Чапля про це не знає або, швидше за все, не хоче знати.

Денис закусив нижню губу.

— Слухай, ти знаєш, що? Прийди додому, зайди в мережу і запитай у будь-якого пошуковця «Конан-варвар». Або...

Це вже занадто. Це вже переходить усякі межі.

Спокійно взявши обома руками відро з водою, Денис кількома кроками подолав відстань між собою і Максимом, р-раз! — і розумник уже стоїть мокрий, як хлющ, тільки відпирхується.

— Ти здурів? — крикнув він, злязючи з парти.

— Конан, кажеш? Варвар, кажеш? Наші предки, кажеш? Інтернет тобі? Так тебе, мордо, зараз навіть в інтернеті не знайдуть!

Кинувшись із кулаками на Максима, Денис не відразу зрозумів свою помилку. Треба було відрізати йому шлях до відступу чи хоча б прикрити двері.

Максим у свою чергу тепер зовсім не соромився дати драла — ніхто ж не бачить його ганьби. Одним рвучким рухом шарпонувавши парту, він поставив її між собою та Денисом. І поки противник долав перешкоду, двома величезними стрибками наблизився до дверей і вибіг геть із класу.

Тепер головне — заховатися. Не вибігати ж надвір без куртки: за вікном почався сумний березневий дощик — далеко не втечеш. План визрів у Максимовій голові тут-таки: перечекаати, погратися з цим громиллом в ката й мишу, вибрати момент і повернутися в клас за речами. Заплутати погоню видавалося досить легкою справою.

Приміщення школи будувалося двадцять років тому. Кожен з двох поверхів мав три окремі секції, сполучені між собою переходами. З кожної секції вело по два виходи. Якщо двоє граються в доганялки, виграє той, хто першим добіжить до будь-якого виходу. Лабіринт такий собі, але при бажанні заплутати можна.

Їхній клас знаходився на другому поверсі середньої секції. Вибігши з дверей класу, Білан рвонув ліворуч, кількома стрибками подолав сходи вниз, далі завернув праворуч — і мало не зіткнувся з Черненком. Очевидно, Денис прорахував його дії і побіг у протилежному напрямку — аби зустріти втікача.

Крутнувшись на п'ятах, Максим погнав у бік спортзалу. Там можна було, забігши в хлопчачу роздягальню, через неї потрапити до залу, а з залу через інший вихід — у інше крило шкільної будівлі.

Заскочивши до роздягальні й опинившись у спортивному залі, Максим перетнув його і з усього маху налетів на вхідні двері. Не вірячи в свою невдачу, налетів на них знову. Зачинено. Чорт, зачинено! Хто б міг подумати!

Не гаючи часу, хлопець кинувся назад, сподіваючись проскочити і знайти інший вихід. Однак не встиг: Денис, ніби знаючи наперед, куди тут можна подітися, вже стояв у дверях роздягальні.

— Ти б у дівчачу краще заскочив, — лиховісно сказав він, цикнувши при цьому губою. — Тобі там саме місце.

— Слухай, — говорячи, Максим важко дихав. — Слухай... може... давай якось вирішимо... Ми ж двоє розумних людей...

— Не, Білан, — похитав головою Денис. — Це ти в нас розумний. Тільки твій розум тебе від мого гніву не врятує.

Він обережно причинив за собою двері і зробив крок уперед. Потім ще один...

Максим роззирнувся. Порятунку не було. Більше того, він сам загнав себе в мишоловку. Кричати смислу нема, його все одно ніхто не почує. Проти Черненка він і хвилини не протримається.

Денис стояв уже за крок від нього. Аж раптом...